

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนทางจริยธรรม 7 ด้านตามการรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ในด้านความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวที ความกล้า การมีวินัย การตรงต่อเวลา และความสุภาพอ่อนน้อม
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนทางจริยธรรมตามการรับรู้ของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย(ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-๖) ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1. สุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sample) จากกลุ่มโรงเรียนทั้งหมด 8 กลุ่ม กลุ่มละ 1 โรงเรียน ได้ตัวอย่างประชากรโรงเรียนมา 8 โรงเรียน
2. สุ่มตัวอย่างประชากรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้ง 8 โรงเรียน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และสุ่มห้องเรียนจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรโรงเรียนละ 6 ห้อง ซึ่งแยกเป็นระดับ ม.4 ม.5 ม.6 ระดับละ 2 ห้องโดยแยกเป็นแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ แผนการเรียนศิลป์ ห้องละ 12 คน ได้ตัวอย่างประชากรมาทั้งสิ้น 576 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามการปฏิบัติตนทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบคำตอบ (Check-list) เกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียน
- ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติตนทางจริยธรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบคำตอบ (Check-list)

และปลายเปิด (Open Ended)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามการปฏิบัติตนทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะเป็นสถานการณ์โดยมี 3 ตัวเลือกต่อหนึ่งสถานการณ์ (1 ข้อ) รวม 50 ข้อ มีความเที่ยงเท่ากับ .87 โดยมีขอบเขตครอบคลุมหัวข้อจริยธรรม 7 ด้าน คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวที ความกล้า การมีวินัย การตรงต่อเวลา และความสุภาพอ่อนน้อม

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการปฏิบัติตนทางจริยธรรม ซึ่งได้ปรับปรุงแก้ไขหลังจากผ่านการตรวจสอบด้านความตรงของเนื้อหา ความครอบคลุมของแบบสอบถาม ความชัดเจนของภาษา จากผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรจริง จำนวน 50 คน แล้วนำผลจากการทดลองปรับปรุงอีกครั้งจึงนำแบบสอบถามไปใช้กับนักเรียนในกลุ่มประชากรจริง แล้วนำแบบสอบถามตรวจคำตอบ เพื่อจำแนกนักเรียนตามประเภทการที่ส่งเสริมการปฏิบัติตนทางจริยธรรม ได้นักเรียนกลุ่มที่มีประสพการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติตนทางจริยธรรมมากจำนวน 229 คน และนักเรียนกลุ่มที่มีประสพการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติตนทางจริยธรรมน้อยจำนวน 342 คน รวมทั้งหมด 571 คน จากนั้นจึงนำแบบสอบถามของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มาหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D) แล้วจึงนำเสนอข้อสรุปในรูปตารางและอธิบายประกอบ

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาการปฏิบัติตนทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลปรากฏว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อพิจารณาโดยรวมมีการปฏิบัติตนทางจริยธรรม ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับมาก 4 ด้าน คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที ความกล้า ความสุภาพอ่อนน้อม และมีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับพอใช้ 3 ด้าน คือ ความซื่อสัตย์ การมีวินัย การตรงต่อเวลา

2. เมื่อจำแนกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามประสพการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติตนทางจริยธรรม ผลปรากฏว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนที่มีประสพการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมมาก มีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับมาก แต่นักเรียนที่มีประสพการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมไม่มาก มีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับพอใช้ และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า นักเรียนที่มีประสพการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมมากและนักเรียนที่มีประสพการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมไม่มาก มีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับมาก 3 ด้าน เหมือนกันคือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที ความกล้า มีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับพอใช้ ในด้านการมีวินัย การตรงต่อเวลา

ขกเว้น ความซื่อสัตย์ และความสุภาพอ่อนน้อม นักเรียนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมมาก มีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับมาก แต่นักเรียนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมไม่มาก มีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับพอใช้

การอภิปรายผล

1. ผลการวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตนทางจริยธรรมตามการรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร” พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยรวมมีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับมาก 4 ด้านเหมือนกัน คือ ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที ความกล้า ความสุภาพอ่อนน้อม ส่วนการปฏิบัติตนทางจริยธรรมอีก 3 ด้าน คือความซื่อสัตย์ การมีวินัย การตรงต่อเวลา โดยส่วนรวมมีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับพอใช้ ผลการวิจัยที่ออกมานี้สอดคล้องกับ พรพิมล สันติหิรัญภาค (2522: 123) และ สุรพล นาควานิช (2521: 137) ซึ่งพบว่าพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนอยู่ในระดับสูง ในด้านความกตัญญูกตเวทีและในระดับรองลงมาในด้านการรักษาระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต การที่นักเรียนมีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับมาก ในด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที ความกล้า ความสุภาพอ่อนน้อม เป็นเรื่องน่าพอใจอย่างยิ่งเพราะจริยธรรมดังกล่าว เป็นจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม และเป็นที่น่าสังเกตและมีความสำคัญคือ จริยธรรม 3 ใน 4 ด้านนี้ล้วนเนื้อหาของจริยธรรมเน้นการปฏิบัติตามหลักกรรมทางศาสนาและมีความเกี่ยวข้องกันของจริยธรรมทั้ง 3 ด้าน นั่นคือความกตัญญูเป็นเหตุบังเอิญให้บุคคลมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสุภาพอ่อนน้อม และเป็นผลให้เกิดการช่วยเหลือสงเคราะห์ มิโมตรีต่อกัน ขจัดความโลภ ความเห็นแก่ตัว ดังคำกล่าวของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีที่ชี้ให้เห็นลักษณะของความกตัญญูไว้ตอนหนึ่งว่า บุคคลผู้มีความกตัญญูอย่างแท้จริงนั้นต้องเป็นผู้ประกอบไปด้วยความเมตตากรุณา ความโอบอ้อมอารี ความเอื้อเฟื้อ และความเคารพนับถือเหล่านี้ตามสมควร บุคคลผู้มีความกตัญญูกตเวทีย่อมได้รับเกียรติยศ ความสุข ความเจริญ ความสรรเสริญ และพ้นจากอันตรายต่าง ๆ ได้ (พระไพศาลศิลปศาสตร์ ร.ศ. 124: 151) นอกจากนี้หลักสูตรสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) และจุดประสงค์รายวิชาพระพุทธศาสนาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เน้นให้นักเรียนมีจริยธรรมในด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที ความอ่อนน้อมและจรรยาบรรณไทย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการได้รับการปลูกฝังในเรื่องดังกล่าวมาโดยตลอดน่าจะเป็นผลให้นักเรียนมีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมใน 3 ด้านนี้ในระดับมาก ส่วนในเรื่องความกล้า ผลการวิจัยเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งทั้งนี้เพราะการที่บุคคลกล้าแสดงความสามารถ กล้าแสดงความคิดเห็น ทั้งในด้านเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย ย่อมมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมเป็นอันมาก การที่นักเรียนมีการปฏิบัติตนทาง

จริยธรรมด้านความกล้าในระดับสูงอาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยมีสิ่งแวดล้อมที่หล่อหลอมให้นักเรียนมีความกล้าซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นาริรัตน์ พงษ์พิมาย (2535: 62) ที่ว่ากรุงเทพมหานครมีส่วนสร้างบุคลิกภาพของนักเรียนในด้านความเชื่อมั่นในตนเอง การมีเหตุผลความรอบคอบมีความมั่นคงในอารมณ์และความรับผิดชอบ ซึ่งลักษณะความกล้าที่มีในตัวนักเรียนนี้ สะท้อนภาพสังคมที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น กรณีขยายกลุ่มผู้มิชอบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของเด็กอายุ 18 ปี ทำให้เด็กมัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้สึกเป็นผู้ใหญ่ที่มีส่วนในการปกครองประเทศ เกิดความภาคภูมิใจ ความรู้สึกเชื่อมั่น น่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมความกล้าไม่มากนัก

ส่วนในด้านการปฏิบัติตนทางจริยธรรมอีก 3 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ การมีวินัย การตรงต่อเวลา ซึ่งมีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับพอใช้ นั้นเป็นสิ่งที่น่าจะให้ความสนใจต่อจริยธรรมทั้ง 3 ด้านนี้มากขึ้น ในด้านความซื่อสัตย์นับเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่จำเป็นจะต้องปลูกฝังและพัฒนาให้เจริญและดำรงอยู่อย่างมั่นคงในบุคคล ยิ่งสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่ห่อนศาสนาหันเข้าหาวัตถุนิยมทำให้การดำเนินชีวิตแปรเปลี่ยน หลอกลวง เอะไรเอาเปรียบมุ่งประโยชน์ตนเองให้มาก เอาเปรียบเต็มที่โดยไม่คำนึงว่าความซื่อสัตย์จริงใจจะมีความสำคัญ ดังที่จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2528: 75) พบว่าเด็กมีค่านิยมไม่ซื่อสัตย์สุจริตมักจะมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม เช่น ก้าวร้าว ละเมิดสิทธิคนอื่น ฝ่าฝืนระเบียบแบบแผนและมักจะพบว่าเกิดจากปลูกฝังจนเกิดความเคยชิน ผู้ที่ทำหน้าที่ปลูกฝังและเสริมลักษณะความซื่อสัตย์สุจริตแก่เยาวชนคือ บิดามารดา ผู้ปกครอง ส่วนโรงเรียนนั้นโดยเฉพาะเยาวชนแล้วมีส่วนสำคัญมากในการปลูกฝังเสริมสร้างลักษณะความซื่อสัตย์สุจริต เนื่องจากเยาวชนมักจะสัมพันธ์สังคมของเพื่อนก่อนข้างสูงซึ่งส่วนหนึ่งมักเกี่ยวข้องกับโรงเรียนดังนั้นครูจึงมีบทบาทสำคัญครุควรที่ทำหน้าที่ในการปลูกฝังและเสริมสร้างให้เด็กปฏิบัติตนในระดับที่มากขึ้น

ในส่วนของการมีวินัยและการตรงต่อเวลานั้น การตรงต่อเวลาเป็นพฤติกรรมส่วนหนึ่งของการมีวินัย ผลการวิจัยพบว่าในการปฏิบัติตนในระดับพอใช้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในช่วงวัยรุ่น ฆลองรัฐ อินทรีย์ และคณะ (2527 :3-4) ได้อธิบายถึงพัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นสรุปว่า บางขณะชอบเก็บตัวอยู่ตามลำพัง ต้องการเวลาในการสร้างความเข้าใจตนเอง ไม่ชอบการบังคับชอบสนุกสนานและร่วมกิจกรรมบางอย่างต่อเนื่องโดยไม่เหน็ดเหนื่อยต้องการทำตนให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน โดยพยายามทำตนให้เข้ากับกลุ่มมีการเลียนแบบเพื่อนทั้งกิริยาท่าทาง ความประพฤติสำนวนพูด พรณี ช. เจนจิต (2528: 149-150) และจากผลการวิจัยของชฎาพร พัชรชัย (2525: 83-84) พบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่านิยมในเรื่องการรักอิสระเสรีแสดงว่านักเรียนอยากมีอิสระ อยากมีความคิดเห็นและความเป็นตัวของตัวเองมากกว่าที่จะให้ผู้ปกครองหรือครูคอยออกคำสั่งหรือบังคับให้ปฏิบัติตาม และอาจเป็น

ไปได้อีกประการหนึ่งคือ การที่ต้องเรียนอยู่ในสถานศึกษาแห่งนั้นเป็นเวลานานอาจทำให้เกิดความเคยชินต่อสภาพแวดล้อม กฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน รวมทั้งได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน โดยจะปฏิบัติตามในสิ่งที่กลุ่มของตนปฏิบัติกัน ประกอบกับสภาพสังคมเปลี่ยนไปยึดเอาเร็วเอาสะดวกไว้ เป็นผลให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายปฏิบัติตามระเบียบวินัยน้อยลง ครูควรปลูกฝังให้นักเรียนมีความปฏิบัติตนทางจริยธรรมในด้านนี้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการมีวินัยในตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การมีวินัยในสังคมหมู่มา การจัดการเรียนการสอนไม่ควรใช้วิธีการ “สั่ง” ซึ่งหมายถึงการบังคับให้นักเรียนเชื่อตามที่ครูบอก ซึ่งธรรมชาติของเด็กที่เป็นวัยรุ่นอาจจะรู้สึกว่าคุณอิสระและต่อต้าน ครูควรให้อิสระในการคิด การตัดสินใจที่จะเลือก โดยให้นักเรียนเผชิญกับเหตุการณ์หรือปัญหาทางจริยธรรม ให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์เหตุการณ์หรือปัญหานั้นด้วยตนเอง นักเรียนเกิดการยอมรับ และนำมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ในด้านการตรงต่อเวลา อาจเป็นเพราะสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยของการจราจรในกรุงเทพมหานครเป็นเหตุผลหนึ่ง อย่างไรก็ตามการตรงต่อเวลาควรถือเป็นเรื่องสำคัญที่สามารถพัฒนาให้นักเรียนได้ โรงเรียนและครูมีบทบาทอย่างยิ่งในการปลูกฝังค่านิยมเรื่องการตรงต่อเวลา ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องการตรงต่อเวลา เข้าสอนตรงเวลา และพยายามปลูกฝังให้นักเรียนทำงานให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด จากผลการวิจัยที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยคิดว่าหากมีการพัฒนาจริยธรรมของเด็กมาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกันระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยเมื่อเกิดความไม่พอใจ หรือเห็นการปฏิบัติของนักเรียนไม่ถูกต้องในทางจริยธรรมควรจะเร่งแก้ไข ไม่ควรปล่อยปละละเลย สอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด ที่สำคัญพ่อแม่ และครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนทางจริยธรรม หากเป็นเช่นนี้แล้วปัจจัยหรืออิทธิพลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติของวัย สภาพสังคมที่เสื่อม ก็ไม่น่าจะมีผลต่อการปฏิบัติตนทางจริยธรรม

2. การปฏิบัติตนทางจริยธรรมจำแนกตามประสบการณ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่ง

เสริมการปฏิบัติตนทางจริยธรรมพบว่าโดยรวมแล้วนักเรียนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมมากมีการปฏิบัติตนในทางจริยธรรมในระดับมาก แต่นักเรียนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมไม่มากมีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับพอใช้ ทั้งนี้เพราะนักเรียนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมมากได้รับประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติตนทางจริยธรรมซึ่งมีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงค่านิยมพฤติกรรมในตนเอง สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Cognitive Theory) ของอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura 1986 อ้างถึงใน ชีระพร อุวรรณโณ 2532: 315-316) ได้อธิบายว่าการเรียนรู้จากการสังเกตซึ่งเป็นเครื่องชี้แนะการกระทำของบุคคลนั้นในโอกาสต่อมา อีกทั้งได้มีโอกาสปะทะสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ยอมรับความคิดเห็นของกลุ่มสะสมเป็นประสบการณ์ทั้งความคิดและพฤติกรรมและผู้วิจัยมีความเห็นว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมจริยธรรม ควรเป็นกิจกรรมที่มีการชี้แจงและทำความเข้าใจกับนักเรียนเสียก่อน ถ้าเป็นกิจกรรมที่

นักเรียนเห็นพ้องด้วยแล้ว ครูจะต้องทำให้นักเรียนเรียนรู้และเต็มใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น เป็นผลให้นักเรียนมีความเจริญและพัฒนาจริยธรรมไปในทางที่ลึที่ถูกต้องที่ควร เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละด้านพบว่านักเรียนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติตนทางจริยธรรมมากและนักเรียนที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติตนทางจริยธรรมไม่มาก มีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับมากในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูคุณเวทิตี ความกล้า มีการปฏิบัติตนในระดับพอใช้ในด้าน การมีวินัย การตรงต่อเวลา ยกเว้นด้านความซื่อสัตย์ และความสุภาพอ่อนน้อมนักเรียนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมมากมีการปฏิบัติตนในระดับมาก แต่นักเรียนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมไม่มาก มีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับพอใช้ จากผลการวิจัยพอจะอธิบายได้ว่า ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะจริยธรรมทั้ง 7 ด้าน อยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมทางศาสนาที่นักเรียนได้รับการเรียนรู้ ถ่ายทอด และซึมซับมาตลอดอีกทั้งอาจขึ้นอยู่กับกรอบมโนธรรม การได้รับการปลูกฝังจริยธรรมนี้จากสมาชิกในครอบครัว โรงเรียน โดยผ่านกระบวนการสังคมประกิดซาเลียง วุฒิจันทร์ (2524: 76-77) และ สุพัตรา สุภาพ (2529: 28-29) แห่ต่งปลูกฝังและหล่อหลอมจริยธรรมในตนเองให้แก่เด็ก มีทั้งครอบครัว โรงเรียน เพื่อน พระสงฆ์ สื่อมวลชนต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้อาจกล่าวได้ว่าไม่เฉพาะประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติตนทางจริยธรรมเท่านั้น ที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนทางจริยธรรมของนักเรียนแต่ยังมีอิทธิพลจากอย่างอื่นที่น่าจะต้องคำนึงถึงอีกด้วย

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง “การปฏิบัติตนทางจริยธรรมตามการรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” ดังได้กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีการปฏิบัติตนอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เพราะไม่มีจริยธรรมด้านใด ที่มีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมในระดับน้อย ข้อค้นพบนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านครูผู้สอน

1. ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาจริยธรรมขึ้นเป็นลำดับ เน้นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่มีหลากหลายทางเลือก และยอมรับผลการตัดสินใจดังกล่าว และส่งเสริมให้นักเรียนมีการปฏิบัติตนทางจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง
2. ควรจัดกิจกรรมที่พัฒนาจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกันทั้งในและนอกห้องเรียน

ด้านผู้บริหาร

1. ผู้บริหารควรมีนโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรมให้ชัดเจน และสนับสนุนนโยบายในทุกๆด้านที่ส่งเสริมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง
2. ควรสร้างบรรยากาศภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมจริยธรรม เช่น ระบบการทำงาน และบุคลากรให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน นักเรียนจะเรียนวิธีการทำงานที่ดี และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมจากโรงเรียน โดยไม่ต้องสอนกันโดยตรง
3. ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ใช้ชุมชนเพื่อประโยชน์ในทางการศึกษา และโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน ถ้าโรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์อันดี คนในชุมชนย่อมเอาใจใส่ และช่วยส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินงาน และกิจการต่างๆ ไปด้วยดี

ข้อเสนอแนะในการท่วิจัย

1. ควรมีการศึกษาการปฏิบัติตนทางจริยธรรมกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางบ้าน โรงเรียน กลุ่มเพื่อน การอบรมเลี้ยงดู
2. ควรมีการศึกษา รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนานักเรียนให้มีการปฏิบัติทางจริยธรรม
3. ควรมีการศึกษาการปฏิบัติตนทางจริยธรรมโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย